

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเข้าใจเรื่องเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้าใจ

การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการศึกษาเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อแนวคิดในงานวิจัยนี้มากขึ้น คือ ทฤษฎีเรื่องความเข้าใจ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ

ทฤษฎีเรื่องความเข้าใจ แนวคิดเรื่องความเข้าใจในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายความหมายของความเข้าใจ ระดับของความรู้ และการวัดความรู้ ดังนี้

๑. ความหมายของความเข้าใจ นักวิชาการได้ให้ความหมายของความเข้าใจ และระดับขั้นของความเข้าใจไว้ดังนี้

เดวิด จี ชวาร์ตซ์ (David G. Schwartz) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นการแปลความหมายโดยเฉพาะบุคคล ของข้อเท็จจริง และกระบวนการต่างๆ^๑

พลาโบ เอ เลนอน (Pablo A. Lannone) ได้กล่าวว่า ความรู้ มีความหมายสอดคล้องทั้งในด้านการบรรยาย (Descriptive) และการปฏิบัติ (Practical) การบรรยายมีความหมายในด้าน

^๑ Schwartz, David G, *Encyclopedia of Knowledge Management*, (Hershey PA: Idea Group Inc, 2006), p. 881.

ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ส่วนการปฏิบัติมีความหมายในด้านความเข้าใจในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง^๒

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความรู้ ว่าเป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ^๓

ฮอร์น (Hornby AS) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า อำนาจที่จะเข้าใจ ความเข้าใจเป็นผลจากการเรียนรู้^๔

สุนันท์ ศลโกสุม ได้กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจว่า เป็นความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วขยายความรู้ความจำนั้น ให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นผู้ที่จะมีความสามารถในด้านนี้ได้ ต้องรู้ความหมายและรายละเอียดของเรื่องนั้นมาก่อน พร้อมกับต้องรู้ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างชิ้นส่วนที่เคยเรียนรู้มาแล้ว โดยใช้ภาษาของตนเอง^๕

อุทุมพร จามรมาน กล่าวว่า ความจำ เป็นลักษณะที่สำคัญของการเรียนความสามารถในการจำสิ่งต่างๆ ได้เป็นตัวเสริมให้เกิดความรู้ ความสามารถในการเรียน ความจำจึงเป็นผลสัมฤทธิ์พื้นฐานก่อนการแสดงความสามารถในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้

ความเข้าใจเป็นความสามารถในระดับที่สูงกว่าความจำ นั่นคือนักเรียนมีความสามารถในการเข้าใจสาระต่างๆ ที่ตนจำ ความเข้าใจในที่นี้คือ ความสามารถในการแปลความหมาย ความสามารถในการตีความ และความสามารถในการสรุปความและอ้างอิงต่อไป^๖

เตือนใจ เกตุษา กล่าวว่า ความรู้-ความจำ หมายถึง ความสามารถในการจดจำไว้รักษาไว้ ซึ่งเรื่องราวทั้งปวงที่เรียนรู้มา และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่จดจำไว้ออกมาได้อย่างถูกต้อง ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ^๗

^๒ Lannone, A. Pablo, *Dictionary of World Philosophy*, (New York: Talor & Francis Book, 2001), p. 295.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

^๔ Hornby AS, *Oxford Advance Learn's Dictionary of Current English*, (New York: Oxford University Press, ๒๐๐๐), p. ๑๔๖๙.

^๕ สุนันท์ ศลโกสุม, *การประเมินการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๔), หน้า ๑๙๖.

^๖ อุทุมพร จามรมาน, ศ. ดร., *เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยที่ ๑-๗, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑*, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๕-๕๖.

ระดับของความรู้ ตามหลักทฤษฎีของบลูมและคณะ (Bloom and et al.) ได้แบ่งระดับความรู้เป็น ๖ ระดับ ดังต่อไปนี้

๑) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิดวัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

๒) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๓) การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิม ไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

๔) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

๕) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

๖) การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผล จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ ที่ต้อง

^๗ เตือนใจ เกตุษา, รศ. ดร., เอกสารการสอนชุดวิชา การวัดและประเมินผลกลุ่มวิชาเฉพาะ หน่วยที่ ๑-๗, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: นำทางการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๗๐.

ใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด^๕

การวัดความรู้ การวัดความรู้ต้องวัดความสามารถที่ให้ออกเชิงพฤติกรรมทางสมองด้วยการใช้คำถามที่เป็นเนื้อหาไปกระตุ้นให้ตอบคำถาม จึงสิ่งเร้า ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะถาม คำถามหรือสิ่งเร้านอกจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเนื้อหาแล้วยังต้องบอกลักษณะหรืออาการของความรู้ในระดับต่างๆ ด้วย ซึ่งการวัดความรู้แต่ละครั้ง จะวัดทั้งระดับรู้จำ เข้าใจ ประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน หรือวัดเพียงระดับใดระดับหนึ่ง หรือบางระดับก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวัด แต่อย่าลืมว่า ถ้าคำถามวัดระดับประเมิน คำถามนั้นจะวัดทุกระดับรวมอยู่ด้วย ถ้าวัดประยุกต์ ก็ต้องวัดรู้จำและเข้าใจรวมอยู่ด้วย การวัดความรู้ทำได้หลายวิธีทั้งใช้สังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบวัดส่งให้ตอบ ซึ่งส่วนมากในการวัดจะสร้างเป็นเครื่องมือที่รู้จักกันทั่วไปว่า แบบวัดหรือแบบทดสอบ ซึ่งเป็นชุดคำถามที่จัดทำขึ้นไว้อย่างมีระบบระเบียบ เพื่อวัดความสามารถเชิงพฤติกรรมทางสมองของบุคคล^๖

สรุป ความหมายของความเข้าใจได้ว่า ความรู้คือ การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและระลึกได้ เป็นการแสดงออกถึงสมรรถภาพของสมองด้านความจำ และการระลึกออกมาเป็นหลัก ส่วนความเข้าใจหมายถึง ความรู้ ความจำ และความสามารถในการดัดแปลง ขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างขวางออกไปอย่างสมเหตุสมผล และสามารถแปลความ สรุปความ และการขยายความ ในสิ่งที่รู้นั้นได้

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ การทบทวนหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น ๓ หัวข้อคือ (๑) บ่อเกิดแห่งความรู้ (๒) ระดับความรู้ (๓) การได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. บ่อเกิดความรู้ความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา ความรู้หรือปัญญาในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีแหล่งที่มา ๓ ประการ^๗

๑) สุตมยปัญญา ปัญญาหรือความรู้เกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน การอ่าน นอกจากตำราหรือคัมภีร์ที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนการรับถ่ายทอดจากผู้ที่น่าเชื่อถือได้ที่เรียกว่า ปรัตโฆสะ ซึ่งตรงกับศัพท์ประมาณ ในปรัชญาอินเดีย

^๕ ดูรายละเอียดใน บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์, ศ., เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๘๒-๘๖.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖-๘๗.

^๗ บุญมี แทนแก้ว, ผศ., พุทธปรัชญาเถรวาท, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

๒) จินตามยปัญญา ปัญญาหรือความรู้ที่เกิดจากความคิด ไคร่ครวญ พิจารณาหาเหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งตรงกับ อนุমানประมาณ ในปรัชญาอินเดีย

๓) ภาวนามยปัญญา ความรู้ที่ได้จากการฝึกฝน อบรม ลงมือปฏิบัติ จนเกิด ประสบการณ์การรู้แจ้งด้วยตัวเอง การอบรมหรือพัฒนาปัญญาในทางพุทธปรัชญา เป็นไปเพื่อสร้างความเข้าใจต่อความจริงแท้ เห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง มุ่งขจัดความไม่รู้ (อวิชชา) เพื่อเข้าถึงความจริงสูงสุด คือนิพพาน ความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาแล้วจึงไม่ได้มุ่งความรู้ที่เกิดจากการฟัง หรือการรับการถ่ายทอด (ศัพทประมาณ) หรือคิดเอาเองทางหลักเหตุผลอนุমানและคาดคะเน (อนุমানประมาณ) แต่ให้ความสำคัญกับความรู้ที่ได้รับการตรวจสอบ ยืนยันจากประสบการณ์ตรง (ประจักษ์ประมาณ) หรือความรู้ที่ผ่านการอบรมหรือลงมือปฏิบัติแล้วด้วยตนเอง^{๑๑}

๒. ระดับความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา ความรู้หรือปัญญาในพระพุทธศาสนามีหลายระดับ แต่ทุกระดับมีธรรมชาติตรงกันคือปัญญาจะเกิดเมื่ออวิชชาถูกทำลาย อวิชชาถูกทำลายมาก ปัญญาเกิดมาก อวิชชาถูกทำลายน้อยปัญญาก็เกิดน้อย เพราะธรรมชาติของปัญญาคือความสิ้นไปของอวิชชา^{๑๒} ความรู้ในพุทธปรัชญาอาศัยระบบการรับรู้แบบธรรมชาติ แล้วจึงเริ่มพัฒนาจากระดับเบื้องต้นจนเป็นความรู้ระดับสูงสุดพระพุทธศาสนาได้จำแนกความรู้ออกเป็น ๖ ระดับดังต่อไปนี้

๑) ความรู้ระดับวิญญาณ (Consciousness) หมายถึง การรับรู้ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและมโนภาพ ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบง่ายๆ ผิวเผินชั่วระยะเวลาอันสั้น เช่น เห็นรูป ก็รู้แต่ว่าเป็นรูปเท่านั้นยังไม่รู้ว่าเป็นรูปอะไร

๒) ความรู้ระดับสัญญา (Perception) หมายถึง การรับรู้ถึงคุณภาพและรายละเอียดต่างๆ ของรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและมโนภาพ นั้นๆ เช่น พอเห็นรูปก็รู้ว่าเป็นรูปคน เป็นชาย เป็นคนมีอายุมาก เป็นต้น คุณภาพเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้มาก่อนเมื่อเราเห็นรูปความเก่าเหล่านั้นก็ทยอยเกิดขึ้น มีลักษณะเป็นการจำได้ เพราะฉะนั้นท่านแปลสัญญาว่า “ความจำได้หมายรู้”

๓) ความรู้ระดับอภิญญา (Extrasensory Perception) หมายถึง การรับรู้อารมณ์ต่างๆ และคุณลักษณะต่างๆ ของมันโดยอาศัยพลังจิต โดยตรงไม่ต้องอาศัย หู จมูก ลิ้น และผิวกาย เช่น หลับตาแล้วแต่อาจมองเห็นรูปได้หรือมองเห็นวัตถุหรือเหตุการณ์ซึ่งอยู่ในที่ไกลเกินวิสัย เป็นต้น

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน พระมหาทศิ มหามณีญา, ดร., เอกสารประกอบการสอนวิชา “พุทธปรัชญาเถรวาท”, ๒๕๕๑, หน้า ๒๐๐.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๔.

๔) ความรู้ระดับ ทิฐิหรือความเห็น (Conception) หมายถึง การเห็นการเข้าใจถึงความจริงรวบยอด (Concept) ที่อยู่เบื้องหลังสภาวะรวมหรือการเห็นลักษณะร่วม (The universal) ที่อยู่เบื้องหลังสิ่งเฉพาะต่างๆ การเห็นพฤติกรรมร่วมของสิ่งต่างๆ เช่น เห็น “ความเป็นคน” ที่อยู่เบื้องหลังคนทุกคน (Concept of man) เห็นความเปลี่ยนแปลง (อนิจจัง) ที่อยู่เบื้องหลังสังขตธรรม (Compound) ทั้งปวง เป็นต้น

๕) ความรู้ระดับวิชชญาณ (Intuitive Insight) เป็นความรู้คล้ายทิฐิและรู้สังขธรรม เช่นเดียวกับทิฐิ แต่มีลักษณะแตกต่างกัน คือ ในระดับทิฐิความเห็นเกิดจากความคิดตามหลักเหตุผลและเป็นการรู้อย่างเลื่อนๆ ลางยังไม่แจ่มชัดนัก แต่ความรู้ระดับวิชชญาณไม่ได้เกิดจากการคิดตามหลักเหตุผล แต่เกิดจากการทำจิตให้สงบอย่างสมบูรณ์ตามหลักสมาธิอันถูกต้องแล้วนำจิตไปเพ่งดูส่วนต่างๆ ของกายหรือพฤติกรรมของกายโดยไม่ต้องคิด เมื่อเพ่งไปจนถึงจุดหนึ่งแล้ว ความรู้ระดับวิชชญาณก็จะเกิดขึ้นเองโดยปัจจุบันทันด่วน แบบเดียวกับเปิดไฟสว่างจ้าขึ้นในห้องมืด ความรู้ระดับวิชชญาณแม้จะเห็นสังขธรรมอันเดียวกับทิฐิก็เห็นได้แจ่มชัดเจนกว่ามาก เพราะฉะนั้น จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตของผู้เห็นได้มากกว่า

๖) ความรู้ระดับสัมโพธิญาณ (Enlightenment) หรือการตรัสรู้ขึ้นมา คือ รู้ว่าตนหลุดพ้นจากสภาวะฝ่ายสังขตะ (วิมุตติญาณทัสนะ) แล้วอยู่ในสภาวะธรรมฝ่ายอสังขตะเสร็จกิจที่ควรทำทุกอย่างแล้ว ประกาศอิสรภาพจากสภาวะธรรมฝ่ายสังขตะเต็มที่แล้ว^{๑๓}

๓. การได้มาซึ่งความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากล่าวถึงการได้มาซึ่งความรู้ในหลักสัทธรรม ๓ ประการ^{๑๔} ดังนี้

๑) ปริยัติสัทธรรม คือการเรียนรู้พระธรรมวินัย คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อจะได้น้อมนำมาปฏิบัติตาม

๒) ปฏิบัติสัทธรรม สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ การลงมือประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้น เพื่อพิสูจน์ความจริง และเพื่อบรรลุสันติความสงบสุขอัน ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน

๓) อธิคมสัทธรรม [ปฏิเวธ] สัทธรรมคือผลที่พึงบรรลุ ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นผลแห่งการปฏิบัติ เป็นแก่นแห่งพระพุทธศาสนาที่ตรงพุทธประสงค์อย่างแท้จริง^{๑๕}

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๗-๒๐๘.

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๔๕/๑๖๑

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ ป.ธ.๙), เพชรในดวงใจ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๒.

ในภิกขุสูตร^{๑๖} กล่าวว่า การที่จะเข้าถึงจุดหมายสูงสุดแห่งพุทธศาสนานั้น ในเบื้องต้นต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ก่อน จากนั้นจึงทำความเห็นให้ตรง แล้วจึงค่อยเจริญสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งพระสูตรดังกล่าวได้สอดคล้องกับหลักสัทธรรม ๓ ประการที่ว่า ควรมีความรู้ทางภาคทฤษฎีให้เกิดเป็นสัมมาทิฐิเสียก่อน จากนั้นจึงค่อยลงสู่ภาคปฏิบัติเพื่ออบรมพัฒนาปัญญาขึ้นไปตามลำดับ ส่วนผลจากการปฏิบัติซึ่งได้แก่ปฏิเวธนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความเพียรของแต่ละบุคคล ดังนั้นความเข้าใจทางพระพุทธศาสนานั้น ต้องดำเนินไปตามหลักสัทธรรม ๓ ประการดังที่กล่าวมานี้

เมื่อได้ทำการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้าใจในงานวิจัยนี้แล้ว สรุปได้ว่าความรู้อยู่ที่ การเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำและระลึกได้ เป็นการแสดงออกถึงสมรรถภาพของสมองด้านความจำ และการระลึกออกมาเป็นหลัก ซึ่งความรู้ในงานวิจัยนี้เทียบได้กับหลักปรีชาในพระพุทธศาสนา ส่วนความเข้าใจในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความรู้ ความจำ และความสามารถในการดัดแปลง ขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างขวางออกไปอย่างสมเหตุสมผล สามารถแปลความ สรุปความ และการขยายความในสิ่งที่รู้นั้น เทียบได้กับหลักปรีชา และปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมารชาศีล

พฤติกรรม คือ การกระทำแสดงออกของมนุษย์ที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงออกหรือการกระทำจะมีกระบวนการของสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกำกับอยู่ภายในตัวบุคคลนั้นเสมอ โดยนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรมดังนี้^{๑๗} ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่า พฤติกรรมใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลกระทบที่พึงพอใจ บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก หรือทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากผลกระทบที่พึงพอใจนั้นได้เปลี่ยนสภาพมาเป็นตัวเสริมแรงบวกของบุคคลนั้น แต่ประสิทธิ์ ทองอุ่น^{๑๘} ได้กล่าวว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำ การแสดงอาการ หรืออากัปกริยาของอินทรีย์ ทั้งในส่วนที่เจ้าของพฤติกรรมเองเท่านั้นที่รู้ได้และในส่วนที่บุคคลอื่นอยู่วิสัยที่จะรู้ได้ สอดคล้องกับราตรี พัฒนรังสรรค์^{๑๙} พฤติกรรมเป็นการกระทำการแสดงอาการ หรือ อากัปกริยา

^{๑๖} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๓๖๙/๑๒๕-๑๒๖, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๓๖๙/๒๑๒.

^{๑๗} สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๗-๑๓๕.

^{๑๘} ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคนอื่นๆ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คอมฟอร์ม, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^{๑๙} ราตรี พัฒนรังสรรค์, **พฤติกรรมกับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, คณะครุศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

ของอินทรีย์ เป็นกิจกรรมที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิตทั้งที่สังเกตได้ง่ายและสังเกตยาก ทั้งทางกายกรรม เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย ทางวจีกรรม เช่น การพูด และทางมนโกรรม เช่น การคิดแต่ เดชา ชันธจิตรต์^{๒๐} พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการแสดงออกทุกรูปแบบของสิ่งมีชีวิต เพื่อตอบสนองสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน เป็นการแสดงออกที่เห็นได้จากภายนอก โดยรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ นั้นเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับ (Zimbardo & Gerrig)^{๒๑} อธิบายต่อไปว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้สอดคล้องกับ (Wade & Taris)^{๒๒} พฤติกรรม คือ การกระทำของคนที่เราสังเกตได้

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงอาการหรืออากัปกริยาของอินทรีย์ที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิตที่สังเกตได้ง่ายและสังเกตได้ยากโดยแสดงออกมาทางกายกรรม เช่น การเคลื่อนไหวต่างๆทางร่างกาย วจีกรรม เช่น การพูด มโนธรรม เช่น การคิด โดยผลที่แสดงออกมาแล้วได้รับผลกระทบที่พึงพอใจเมื่อพึงพอใจแล้วจะกระทำนั้นซ้ำอีก

ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน ซึ่งลักษณะ สรวิวัฒน์^{๒๓} ได้นำแนวคิดของ McConnell มาอธิบายไว้ดังนี้

๑.พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมชัดแจ้ง (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นหรือสังเกตเห็นได้จากภายนอก มี ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ พฤติกรรมแบบโมลาร์ (Molar behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยใหญ่ที่สังเกตได้ด้วยตาเปล่า โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือวัด และตรวจสอบ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกายการเดิน การยืน การหัวเราะ เป็นต้น

^{๒๐} เดชา ชันธจิตรต์, (๒๕๕๑), วิศวกรรมวิทยาศาสตร์ ชีววิทยา Biology ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.thaigoodview.com>, (๒๒ ก.ค ๒๕๕๓).

^{๒๑} Zimbardo, P.G. & Gerrig, R.J. Development of moral thought, feeling and Behavior, Retrieved September 11, 2008, from oknation.net : www.oknation.net/blog/print.php?id=๓๘๐๘-๓๐๘๙,๑๙๙๙, p.3

^{๒๒} Wade&Taris, Development of moral thought, feeling and Behavior, Retrieved September 11, 2008, from oknation.net: www.oknation.net/blog/๒๐๐๗/๐๗/๑๔/entry-๑#, 1999, p. 245

^{๒๓} ลักษณะ สรวิวัฒน์, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. ๒๕๕๔), หน้า ๑๗-๒๐.

๑.๒ พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยย่อยที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่นการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การไหลเวียนของโลหิตการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต กระแสประสาทในสมอง เป็นต้น

๒. พฤติกรรมภายใน หรือ พฤติกรรมกำบัง (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถเห็นชัดเจนด้วยตา แต่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัดและตรวจสอบพฤติกรรมภายใน ซึ่งมีดังนี้

๒.๑ ความรู้สึก (feeling) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยอวัยวะสัมผัสทั้งห้าหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง เช่น การที่ลิ้นสัมผัสรสหวานที่บอกได้ว่าหวาน หรือการได้เห็นแสงสว่าง ได้กลิ่นหอม เป็นต้น

๒.๒ การรับรู้ (perceiving) หมายถึง การแปลความ หรือ การตีความที่ได้จากการสัมผัส

๒.๓ การจำ (remembering) หมายถึง ความสามารถสะสมสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่เคยผ่านเข้ามาแล้วเก็บเป็นภาพไว้ได้ และสามารถที่จะนำออกมาใช้ได้ทุกครั้ง

๒.๔ การคิด (Thinking) และการตัดสินใจ (decision making) หมายถึง การรวบรวมข้อมูล หรือสิ่งเร้าต่างๆ วิเคราะห์สาเหตุ พิจารณา และตัดสินใจ

จากประเภทพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประเภทของพฤติกรรมนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก และ พฤติกรรมภายใน พฤติกรรมภายนอกเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก จะมีอยู่ด้วยกัน ๒ ลักษณะ คือพฤติกรรมโมเลกุลกับพฤติกรรมโมเลกุล ส่วนพฤติกรรมภายในนั้นจะต้องใช้เครื่องมือวัดไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าได้ เช่น ความรู้สึก การรับรู้ การจำ และการคิด

ความหมายจริยธรรม

จริยธรรม (Ethics) คำว่า "จริยธรรม" แยกออกเป็น จริย + ธรรม ซึ่งคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี ,หลักคำสอนของศาสนา , หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น " จริยธรรม " จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า "หลักแห่งความประพฤติ" หรือ " แนวทางของการประพฤติ " จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากบทบัญญัติหรือคำสั่งสอนของศาสนา หรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้วโดยมีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายจริยธรรมมาพอสังเขป เช่น โกศล มีคุณ^{๒๔} กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึงระเบียบ กฎเกณฑ์และแนวทางความประพฤติ เป็นตัวเกณฑ์ที่เรียกได้ว่าการแสดงออกที่มีจริยธรรม วิทย์ วิศทเวทย์ และ

^{๒๔} โกศล มีคุณ, การวิจัยทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะการสวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๔, หน้า ๕.

เสถียรพงษ์ วรรณปก.^{๒๕} กล่าวว่าจริยธรรมหลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำคัญให้บุคคลยึดถือในการปฏิบัติตน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึง หลักของความประพฤติหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นศาสนา กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ที่ถูกต้องดีงามอยู่ในศีลธรรม โดยใช้หลักเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายกับทางวาจา เพราะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนควรจะต้องประพฤติต่อตนเอง สังคม เพื่อให้เกิดความรุ่งเรืองและอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

ลักษณะของผู้มีจริยธรรม ผู้มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

๑. เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามประกอบความดี ละอายต่อการปฏิบัติชั่ว
๒. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และมีเมตตากรุณา
๓. เป็นผู้ที่มีสติปัญญา รู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาท
๔. เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคง
๕. เป็นผู้ที่มีรัฐสามารถอาศัยเป็นแกนหรือฐานให้กับสังคม สำหรับการพัฒนาใด ๆ ได้

ประกาศรี สืออำไพ^{๒๖} กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นเครื่องมือกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทาง ให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทำตามความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ไม่รู้จักหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม สังคมใดที่ขาดระเบียบวินัยย่อมเกิดความวุ่นวายระส่ำระสายยากที่จะพัฒนาได้ จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคมเพื่อความเจริญของประเทศชาติ

๒. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ผู้คนมีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามเป็นกลุ่มชนที่ขยายวงกว้างขึ้น เรียกว่า สังคม

๓. อิสระเสรี (autonomy) คือ ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นสำคัญก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษา และประสบการณ์ชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองได้และชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรม

^{๒๕} วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, แนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในสังคม, กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท, ๒๕๓๐, หน้า ๘๙.

^{๒๖} ประกาศรี สืออำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓, หน้า ๔๘.

จากองค์ประกอบจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความมีระเบียบ หน้าที่ความผูกพันต่อสังคมและความรู้จักสำนึกผิดชอบชั่วดีด้วยตนเอง

ทฤษฎีการควบคุมพฤติกรรม (Theory of Behavior Modification)

Skinner^{๒๗} เป็นนักทฤษฎีทางพฤติกรรมคนสำคัญที่มีความเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรม เป็นตัวการในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคม(Social contingency) ให้แก่เยาวชนตั้งแต่เด็ก เนื่องจากการพัฒนาการจริยธรรมเกิดจากการเจริญเติบโตของการคล้อยตามกฎเกณฑ์จริยธรรมของสังคม ทั้งทางความประพฤติและอารมณ์มากกว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (Cognitive structure change) ซึ่งแรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมทุกจุด จะมีรากฐานจากความต้องการทางชีวภาพหรือความต้องการรางวัลจากสังคมและหลีกเลี่ยงการลงโทษ ทั้งนี้ พัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโดยพื้นฐานทางจริยธรรม (Basic moral norm) เกิดขึ้นภายในจิตใจ มีสาเหตุจากกฎเกณฑ์วัฒนธรรมภายนอกและสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมมากเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับปริมาณของรางวัล การลงโทษ การห้ามและการเห็นแบบอย่างจากพ่อแม่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม (Socializing agent)

จากทฤษฎีการควบคุมพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน โดยพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นเกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเกิดมาจากวัฒนธรรมภายนอกและสิ่งแวดล้อมการพัฒนาการจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณของรางวัลและการลงโทษ

ความหมายพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของมนุษย์ เกิดได้จากภายในตัวของมนุษย์ คือใจ (mind)โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน^{๒๘} พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการกระทำ ที่สังคมเห็นชอบและให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะเป็นการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความ

^{๒๗} Skinner,B.F., **Beyond freedom and dignity**, (New York: Alfred a Knopf, 1971), p.101-128.

^{๒๘} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

ทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่นๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ของบุคคลเท่านั้น

กรมวิชาการ^{๒๙} พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำ ถูก หรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ทั้งนี้จะขึ้นกับอิทธิพลของความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงาม และความพึงพอใจที่นำจริยธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ

Good^{๓๐} กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การดำเนินการเพื่อแสวงหาทางที่จะทำให้หลักทางจริยธรรมขั้นสูงเป็นไปในรูปแบบเดียวกันและนำไปสู่การยอมรับภายใต้กฎเกณฑ์มาตรฐานที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มาจากภายใน

จากความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่สังคมนิยมชมชอบและให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นหรือการดำเนินการเพื่อแสวงหาหลักทางจริยธรรมให้นำสู่การยอมรับซึ่งเป็นแรงจูงใจจากภายใน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้บุคคลทำดีให้มากและขจัดความชั่วให้น้อยลง

ประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

เฉลิม จันปฐมพงศ์ และ นิกิจ พลายชุม^{๓๑} ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็น ๕ ด้าน คือ

๑.พฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง จัดเป็น ๓ หมวดใหญ่ คือ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเอง

๒.พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม จัดเป็น ๕ หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๓.พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางเศรษฐกิจ จัดเป็น ๗ หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การกักขังและการประกอบสัมมาชีพ-มิฉฉาชีพ

๔.พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางการเมือง จัดเป็น ๖ หมวดใหญ่ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการต่อสู้และมีส่วนร่วมทางการเมือง

^{๒๙} กรมวิชาการ, **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

^{๓๐} Good,C.V., **Dictionary of education** (3rd ed.), (New York: McGraw-Hill 1974, p. ๓๑๔

^{๓๑} เฉลิม จันปฐมพงศ์ และ นิกิจ พลายชุม, **จริยธรรมกับชีวิต**, ภาควิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยครูนครปฐม ๒๕๓๔ , หน้า ๗-๘.

๕.พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม จัดเป็น ๕ หมวดใหญ่ๆ คือ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสะสม ความสัมพันธ์กับสัตว์ และความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

จากประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสรุปได้ดังนี้ ประเภทของพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางเศรษฐกิจพฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางการเมือง และพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของพฤติกรรมจริยธรรม

จริยธรรมเป็นระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้พฤติกรรมหลายพฤติกรรมมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรม นักวิชาการ (Villegas de Posada)^{๓๒} ได้เสนอลักษณะของพฤติกรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

ประการแรก พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา ทุกศาสนาสอนให้บุคคลเป็นคนดี ชดเชยให้จิตใจอ่อนโยนและส่งเสริมให้บุคคลช่วยเหลือส่วนรวม ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนทางศาสนาเหล่านี้ จึงจัดเป็นพฤติกรรมจริยธรรม เช่น พฤติกรรมรักษาศีล พฤติกรรมให้ทาน พฤติกรรมการปฏิบัติธรรม พฤติกรรมเบญจธรรม และการทำสมาธิ เป็นต้น

ประการที่สอง พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมตามคุณธรรมและค่านิยมต่างๆ ที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและสำคัญ สมาชิกในสังคมควรยึดปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม พฤติกรรมกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมตามจรรยาอาชีพ พฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตร พฤติกรรมประหยัด พฤติกรรมสามัคคี พฤติกรรมรับผิดชอบ เป็นต้น

ประการที่สาม พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมแสดงถึงการกระทำเพื่อส่วนรวมสังคมหรือตามหลักการขั้นสูง เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งความสงบสุขร่มเย็นของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น พฤติกรรมการเคารพกฎหมาย พฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชน พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ พฤติกรรมอุทิศตนในการทำงาน เป็นต้นประการที่สี่ พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำที่ต้องการให้บังเกิดผลดีในระยะสั้นและระยะยาว ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองหรือการควบคุมตนเอง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร เป็นต้น

ประการที่ห้า พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล ส่งเสริมผู้อื่นและพฤติกรรมลงโทษผู้อื่น อย่างยุติธรรม เช่น พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้า

^{๓๒} Villegas de Posada, A motivational model for understanding moral action and moral development, Psychological Reports, 74, (pp.951-959), 1994.

ต่อลูกน้อง พฤติกรรมการปกครองของหัวหน้า พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้ปกครอง และพฤติกรรมการดูแลสั่งสอนอบรมของครูแก่นักเรียน เป็นต้น

จากลักษณะพฤติกรรมจริยธรรมสรุปได้ดังนี้ ลักษณะพฤติกรรมจริยธรรม มีอยู่ด้วยกัน ๕ ประการ คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา พฤติกรรมตามคุณธรรมและค่านิยมต่างๆ พฤติกรรมแสดงถึงการกระทำเพื่อส่วนรวม พฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำที่ต้องการให้บังเกิดผลดีในระยะสั้นและระยะยาว ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล ส่งเสริมผู้อื่นและพฤติกรรมลงโทษผู้อื่น อย่างยุติธรรม

พฤติกรรมการควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบ

Skinner^{๓๓} ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเองเมื่อทำพฤติกรรมแล้วให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกันกล่าวคือ พฤติกรรมนั้นกระทำแล้วนำไปสู่ทั้งผลกรรมทางบวกและผลกรรมทางลบหมายความว่าบุคคลจะต้องเลือกกระทำพฤติกรรมสองอย่างซึ่งให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกัน ผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ได้รับทันที แต่มีความน่าพอใจน้อย ส่วนอีกผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ต้องรอคอยแต่มีความน่าพอใจมาก

Cormier & Cormier^{๓๔} ได้ให้แนวคิด การควบคุมตนเอง หมายถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้ได้รับผลกรรมตามที่ตนต้องการ การเปิดโอกาสให้บุคคลได้ควบคุมตนเอง โดยที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และการควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ตลอดจนประเมินเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง และมีผลระยะยาวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นมีความคงทนถาวร ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการลดความสำคัญของอิทธิพลภายนอกและทำให้บุคคลมีอิสระที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น

จากความหมายการควบคุมตนเองข้างต้น สรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง เป็นวิธีการที่จะปรับพฤติกรรมจากความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำที่ไม่ดีหรือการกระทำเพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการจากความมีเหตุผล การยับยั้งชั่งใจและการรับรู้จากผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

^{๓๓} Skinner, B.F., *Science and Human Behavior*, (New York: Macmillan, 1953), p. 230

^{๓๔} Cormier, William H. & Cormier, Sherilyn L., *Interviewing Strategies for Helpers : A Guide for Assessment, Treatment and Evaluation*, (California : Brooks/Cole, 1979), p. 477.

การควบคุมตนเองตามทฤษฎีของ วอลเตอร์ ซี เร็คเลสซ์ (Walter C. Reckless)^{๓๕} เร็คเลสซ์ เชื่อว่าคนเรามีพลังที่ผลักดันจากภายในให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยต่างๆ จากภายนอก เช่น ความยากจน หรือ ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ความขัดแย้งการเข้ากันไม่ได้ การถูกควบคุม การอยู่ในสถานภาพของชนกลุ่มน้อย การถูกกีดกันจากโอกาสที่ตนพึงมี นอกจากนี้ คนเรายังถูกผลักดันให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จากจิตใจภายใน เช่น แรงขับแรงจูงใจ ความคับข้องใจ ความกระวนกระวายใจ ความผิดหวัง ความรู้สึกทำทนาย ความรู้สึกเป็นปรปักษ์ต่อกัน และ ความรู้สึกมีปมด้อย เป็นต้น

สภาพแวดล้อมภายนอกก็มีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่ การแนะนำสั่งสอนจากพ่อแม่ การทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ และมีเพื่อนฝูงที่ดี เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้เด็กเป็นคนดีไม่กระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งตรงข้ามกับเด็กเกเร มักจะขาดสภาพแวดล้อมที่ดีดังนั้นในการควบคุมตนเอง เร็คเลสซ์ จึงได้วางหลักทฤษฎีดังนี้

การควบคุมจากภายใน เป็นพลังในจิตใจของแต่ละคน ซึ่งอาจจะมีมากน้อยต่างกัน ได้แก่

๑. ความสำนึกที่สามารถยับยั้งควบคุมได้
๒. ความสำนึกที่ดีงาม
๓. ความเคารพตนเอง
๔. มโนธรรมที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี
๕. ความอดกลั้นต่อความคับข้องใจ
๖. ความสามารถในการต่อสู้กับอารมณ์ฝ่ายต่ำ
๗. ความสำนึกรับผิดชอบสูง
๘. ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย
๙. การหาความพึงพอใจอย่างอื่นชดเชย
๑๐. การให้เหตุผลในการถ่วงโยงความเครียด

การควบคุมจากภายนอก เป็นพลังผลักดันให้เกิดการควบคุมตนเองมาจากภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคมที่ควบคุมตัวบุคคลอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ความยึดมั่นในจารีตประเพณี การคาดหวังของสังคม ภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามปทัสฐานของสถาบัน และตามเป้าหมายความ

^{๓๕} จรรยา สุวรรณทัต, ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ และกมล สุดประเสริฐ, รายงานการวิจัยฉบับที่ ๔๔ เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะ และการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖.

รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย โอกาสที่จะได้รับการยอมรับ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่^{๓๖}

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ^{๓๗} ความมีวินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระบบระเบียบ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและได้กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ว่า ความมีวินัย ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ๗ พฤติกรรม ดังนี้

๑. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจาและใจ
๒. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง
๓. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
๔. การตรงต่อเวลา
๕. ความมีเหตุผล
๖. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม
๗. การเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

พฤติกรรมรักษาศีล

ความหมายของศีล จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายไว้

ดังนี้ “ ศีล ” คือความประพฤติทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม , การรักษาตามปกติวินัยปกติ , มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่ว , ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น , ความสุจริตทางกายวาจา อาชีวะ ”

วสิน อินทสระ^{๓๘} ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ว่า “ ศีล ” คือเจตนา งดเว้นความชั่ว ทางกาย วาจาและใจด้วยเจตนางดเว้นทุจริตทางกาย วาจาท่านเรียกว่าเจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ เรียกว่า เจตสิกศีล คือ ศีลที่เกี่ยวกับใจโดยตรง แม้ไม่ทำด้วยกายวาจา ก็ทำให้ศีล

^{๓๖} จรรยา สุวรรณทัต, ลาดทองใบ ภู่อภิรมย์ และกมล สุตประเสริฐ, รายงานการวิจัยฉบับที่ ๔๔ เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะ และการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., ๒๕๓๓), หน้า ๑๖ อ้างอิงจาก Reckless ๑๙๔๓.

^{๓๗} กระทรวงศึกษาธิการ, จริยธรรมกับการศึกษา, เอกสารวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๐, หน้า ๖.

^{๓๘} วสิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

ทางใจขาดได้ มโนทุจริต ๓ นั้น ประกอบด้วย (๑) อภิชฌา โลภอยากได้ของผู้อื่น(๒) พยาบาทคิด
ปองร้ายผู้อื่น (๓) มิจฉาทิฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดีเป็นต้น

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดรู้สิ่งดีและชั่ว เพื่อให้กาย วาจา ใจ พ้นจากการกระทำที่เป็นการ
เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

ศีล ๕ คือ ศีลที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฆราวาสที่อยู่ในการครองเรือนประพฤติปฏิบัติ
และรักษา มี ๕ ประการ

๑. ควรรู้จักคุณค่าและรักษาสัตว์มีชีวิตทั้งปวง
๒. ไม่พึงปรารถนาในทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตน
๓. ไม่หมกมุ่นในกามคุณ
๔. เป็นผู้ที่มีสัจจะและรักษาความจริง
๕. รู้จักรักษาสติ และควบคุมอารมณ์ของตนเอง[ระบบออนไลน์] www.susarn.com

จากความหมายของศีล ข้างต้นสรุปว่า ความหมายศีล หมายถึง ความประพฤติทางกาย
วาจา ใจ โดยเป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่วผิด กายและใจให้พ้นจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายไม่ให้
เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบของศีล

ตามหลักของพระพุทธศาสนา ศีล คือ การควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทาง
วาจาให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม คือไม่ทำตัวเป็น
พิษเป็นภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคนมีศีลธรรมหรือนุชยธรรม มีธรรม
คือ คุณสมบัติดังนี้

๑. มีสุจริต ๓ คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ คือ^{๓๙}

กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย

วจีสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยวาจา

มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยใจ

๒. ประพฤติกรรมตามอารยธรรม ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรมบถ๑๐
ประการ ดังต่อไปนี้

ทางกาย ๓ ประการ

๑. ละเว้นการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล
สงเคราะห์กัน

^{๓๙} ทีมนิกายปาฎิการรคข้อ ๒๒๘, สยามรัฐ เล่มที่ ๑๑.

๒. ละเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอาไรต์เอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

๓. ละเว้นการประพฤติดีดลวงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่นไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

ทางวาจา ๔ ประการ

๑. ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจจะพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ

๒. ละเว้นการพูดส่อเสียดหรือยุยงให้แตกแยก พูดแต่คำที่สมานส่งเสริมสามัคคี

๓. ละเว้นการพูดคำหยาบคายสกรปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง

๔. ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลมีสาระประโยชน์และถูกกาลเทศะทางใจ ๓ ประการ

๑. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำจิตใจเพื่อแผ่กว้างขวาง

๒. ไม่คิดมั่งร้ายเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่เมตตา มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๓. มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักธรรมว่าทำดีมีผลดีทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความเป็นไปธรรมดาของโลกและชีวิตตามเหตุปัจจัย

การรักษาศีลอีกนัยหนึ่ง คือ การศึกษาในขบวนการของไตรสิกขา คือหลักการศึกษาและปฏิบัติเพื่อระงับกิเลสหรือเพื่อให้พ้นทุกข์มีอยู่ ๓ อย่างคือ^{๔๐}

๑. สีลสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมรักษา กาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยปราศจากโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมจิตใจให้อยู่ในอำนาจ ฝึกจิตใจให้มั่นคง แน่วแน่ ควรแก่การงานในคราวที่ต้องการใช้งาน

๓. ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติฝึกหัดให้เกิดปัญญา รอบรู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริง อันเป็นไปตามเหตุตามผล หรือตามปัจจัยของสภาวะธรรม

พฤติกรรมค่านิยม

ค่านิยมเกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคล ขณะเดียวกันก็มาจากการเชื่อและเจตคติ ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดค่านิยมขึ้น ได้แก่ การเกิด

^{๔๐} ทัพนิกายปาฎิการรคข้อ ๒๒๘, สยามรัฐ เล่มที่ ๑๑.

แรงจูงใจ ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่เชื่อฟังหรือปฏิบัติตาม แต่เกิดจากความชอบที่เกิดในตัวบุคคลที่มีค่านิยมสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ การเกิดค่านิยมมีพฤติกรรม๓ อย่าง คือ โรคิช (Rokeach)^{๔๑}

๑. การยอมรับค่านิยม พฤติกรรมในขั้นแรกนี้ เป็นการลงความคิดเห็นว่าเหตุการณ์สิ่งของการกระทำเป็นสิ่งที่มีความค่า บุคคลมีความเชื่อซึ่งมีมากน้อยแตกต่างกันไป ความเชื่อนี้เป็นการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งพร้อมที่จะวัดและประเมินสิ่งนั้น

๒. ความชอบในค่านิยม พฤติกรรมความชอบแทรกอยู่ระหว่างการยอมรับ การเกิดค่านิยมและความรู้สึกถูกผูกมัดอยู่กับค่านิยมนั้น ความชอบนี้ประเมินจากทั้งตนเองและจากบุคคลข้างเคียงด้วยว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

๓. การผูกมัด เป็นขั้นที่มีความเชื่อมั่นว่ายอมรับค่านิยม เช่น การเคารพผู้ใหญ่การแสดง ความอ่อนน้อม ซึ่งบ่งบอกว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

ค่านิยมในแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป บุคคลเดียวกันมีค่านิยมหลาย ๆ อย่าง เราสามารถจัดให้เป็นระบบ โดยการเข้ากลุ่มกัน สร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม และจัดระบบค่านิยม เป็นการเรียงลำดับโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมนั้น ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดปรัชญาชีวิตของเรา อาจเป็นเป้าหมายในอุดมการณ์ของชีวิตเป็นการแสดงลักษณะค่านิยม ความยึดถือ และพฤติกรรมต่อมาคือ การปฏิบัติซึ่งสังเกตจากพฤติกรรมภายนอกในสถานการณ์หนึ่ง บางครั้งเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติก็ได้

ค่านิยมในสังคมไทยปัจจุบัน โดย พันธ์ หันนาคินทร์.^{๔๒} ควรมีดังนี้

๑. ความรักและความหวงแหนในความมั่นคงปลอดภัย อิสระภาพและเอกราชของชาติ
๒. ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
๓. ความเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทย
๔. ความซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ใจในการกระทำต่างๆ
๕. ความสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
๖. การมีวินัยของตนเองเคารพในระเบียบและกฎหมายของบ้านเมือง

^{๔๑} Rokeach, M, **The nature of human values**. New York: Free Press, 1973, p.51-52.

^{๔๒} พันธ์ หันนาคินทร์, **การสอนค่านิยมและจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิษณุฯ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

๗. ความภาคภูมิใจวัฒนธรรม
๘. ความสามัคคี
๙. การเสียสละ
๑๐. ความอดทน
๑๑. ความมั่งคั่ง
๑๒. ความขยัน
๑๓. การไม่เลือกงาน
๑๔. ความกตัญญูทวดเทวี
๑๕. ความนิยมใช้ของไทย
๑๖. ความซื่อสัตย์ต่อหลักวิชาความรู้
๑๗. การประสานประโยชน์

จากความหมายพฤติกรรมค่านิยมสรุปข้างต้น หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ ความชอบจากตัวบุคคล ที่มีค่านิยมเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติต่างๆตามที่สังคมนิยมชมชอบจาก ค่านิยมในสังคมไทย ได้แก่ ความกตัญญูทวดเทวี ความสามัคคี ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วย ศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

สภาพพื้นที่ในการวิจัย

โรงเรียนวัดชลอ ตั้งอยู่หมู่ ๓ ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี สังกัด องค์การบริหารจังหวัดนนทบุรี กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ถึงปัจจุบันสถานศึกษามีพื้นที่ทั้งหมด ๓ ไร่ ๑ งาน ๔๘ ตารางวาการคมนาคมสะดวกทั้งทางรถยนต์ และคลองบางกอกน้อย

ทิศเหนือติดคลองบางกรวย ทิศตะวันออกติดถนนบางกรวย-ไทรน้อย ทิศใต้ติดวัดชลอ และทิศตะวันตกติดคลองบางกอกน้อย

บุคลากร ที่ปฏิบัติการสอน จำนวน ๒๐ คน จบปริญญาโท ๒ คน จบปริญญาตรี ๑๘ คน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนวัดชลอ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนเป็นคนดีซึ่งเป็นกำลังของ ชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง ไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและ การศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยเน้น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี

คำขวัญโรงเรียนวัดชลอ

เรียนดี ดนตรีเด่น เน้นวินัย ใฝ่คุณธรรมสร้างสรรค์งานศิลป์

พันธกิจ

๑. ศึกษาและนำศักยภาพ ทรัพยากร ความต้องการและแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของ เนื้อหารายวิชา การปรับปรุงและการเลือกใช้สื่อ ตลอดจนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่

๒. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหมายกับผู้เรียน ให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติ โดยครูเป็นเพียงผู้จัดสภาพแวดล้อม เอื้ออำนวยความสะดวก กระตุ้นและสรุปให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

๓. พัฒนาระบบบริหารงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีเอกภาพ และอิสระในการบริหาร เสมือนโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ กำหนดนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน การบริหารของสาระการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดการเรียนรู้ จัด จุดเน้นการดำเนินงาน

๔. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิชาเฉพาะที่ต้องสอนโดยตรง ทั้งทางทฤษฎีและ ทาง ปฏิบัติ สอดแทรกในกระบวนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนจัดกิจกรรม เสริม ทุกประเภทอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

๕. มุ่งเน้นนักเรียนมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ไม่ติดยาเสพติด โดยจัดกิจกรรมเน้น กระบวนการกลุ่ม นักเรียนจึงมีลักษณะผู้นำ และผู้ตามที่ดีในสังคมสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ อย่างมีความสุข

เป้าหมายของโรงเรียน

นักเรียน

๑. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ เสียสละ ขยัน ประหยัด มีวินัย
๒. นักเรียนใช้ภาษาไทยทั้งเพื่อการสื่อสาร การฟัง พูด อ่าน เขียนได้อย่างดี
๓. นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างดี
๔. นักเรียนใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการแสวงหาความรู้ได้
๕. นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง และรู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยไม่ติดยาเสพติด
๖. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ มีสุนทรียภาพทางศิลปะ ดนตรี และเล่นดนตรี ไทย หรือดนตรีสากลได้อย่างน้อย ๑ ชนิด

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน ๑๐ ข้อ

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๒. ชื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ
๙. มีความเอื้ออาทร
๑๐. มีความกตัญญู

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูประคุณสรกิจ (สุชาติ ชีโนรโส เสขิยมจิตต์) ได้เสนองานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม” จากการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักวิเวกอาศรมกับวิธีสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระไตรปิฎกและอรรถกถาพบว่า ในด้านทฤษฎีของสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรมได้ดำเนินการสอนตามหลักของสติปัฏฐาน ๔ ในมหาสติปัฏฐานสูตร ที่แบ่งออกเป็น ๔ หมวด ได้แก่ หมวดกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย ที่เรียกว่าอาการ ๓๒ รวมทั้งอิริยาบถใหญ่ และอิริยาบถย่อย หมวดเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ความรู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์ และความรู้สึกไม่สุขไม่ทุกข์ หมวดจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานคือการตั้งสติพิจารณาจิต ความคิดในแต่ละขณะ บางขณะมีราคะ มีโทสะ มีโมหะ เป็นต้น หมวดธรรมมานุปัสสนา คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ธรรมคือกุศล และอกุศลธรรม รวมทั้งเหตุปัจจัยให้เกิดกุศลธรรมและอกุศลธรรมเหล่านั้น โดยสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรมได้นำ หลักมหาสติปัฏฐานสูตร มาปรับใช้ในการสอนให้เห็นว่า สติปัฏฐาน ๔ คือการกำหนดรูปรูปนามของแต่ละบุคคล^{๔๓}

อณิวัชร เพชรนรินทร์ ได้เสนองานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ การวิจัยทางเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยผลการวิจัยเอกสาร

^{๔๓} พระครูประคุณสรกิจ (สุชาติ ชีโนรโส เสขิยมจิตต์), “การศึกษาวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

พบว่า การศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักการเดียวกันกับหลักสติปัฏฐาน ๔ และหลักสติปัฏฐาน ๔ ยังเป็นหนึ่งในหลักของโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการอีกด้วย และผลการศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยึดหลักการเดียวกับสติปัฏฐาน ๔ ส่วนวิธีปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ใช้ เป็นวิธีการปฏิบัติเดียวกับในมหาสติปัฏฐานสูตร ๒๑ วิธี ส่วนการวิจัยภาคสนามได้ศึกษาใน ๒ ประเด็นตามการตั้งสมมุติฐาน ซึ่งการวิจัยนี้ได้สำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๔ รูป/คน ดังนี้

๑) ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก่อนเริ่ม กับ หลังจบหลักสูตร มีความแตกต่างกัน (ปฏิเสธ)

๒) ผลการศึกษาตามสมมติฐานวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ ในเรื่องผละ ๕ (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา) ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร ๑๕ วัน สรุปว่าได้รับผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติในเรื่อง ผละ ๕ โดยมีค่าเฉลี่ยมากกว่า ๗๐ เปอร์เซนต์ (ปฏิเสธ)

ในการวิจัยได้ข้อเสนอแนะหลังการทดสอบเอาไว้ ๒ ประเด็นคือ โครงการอบรมหลักสูตรควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอนแบบบูรณาการ ประเด็นที่ ๒ คือ นิสิตควรทำความเข้าใจเรื่องหลักการ และวิธีปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานก่อนเข้ารับการอบรม เพื่อให้ได้รับผลของการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๔}

พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี (โอสฐ) และคณะ ได้นำเสนองานวิจัยเรื่อง “ศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน”ว่า สภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในด้านปัจจัยทางชีวสังคมคือ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ระดับทัศนคติของพุทธศาสนิกชนต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๔ ด้าน คือ วิธีการปฏิบัติของพระวิปัสสนาจารย์ การดำเนินงานโครงการ ผู้ร่วมปฏิบัติด้วยกัน และสัมพันธภาพระหว่างพระวิปัสสนาจารย์กับผู้ปฏิบัติ และศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการนำวิปัสสนากัมมัฏฐานไปใช้ในชีวิต ๔ ด้าน คือ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน การควบคุมอารมณ์ และการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๐๐ คนโดยแบ่งออกเป็น ๑) ประชาชนทั่วไปที่เข้าอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ณ สำนักงานพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม จำนวน ๑๕๐ คน ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๗ และ ๒) ประชาชนทั่วไปที่เข้า

^{๔๔} อณิวัชร เพชรนรรัตน์, “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๘-๑๖๙.

อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ณ มุลนิธิพร รัตนสุวรรณ จังหวัดปทุมธานี ระหว่างวันที่ ๑๕-๑๙ กันยายน ๒๕๔๗

ผลของงานวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ด้านปัจจัยทางด้านชีวสังคม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุผู้ใหญ่จนถึงวัยชราจะเป็นผู้สนใจการปฏิบัติธรรมมากที่สุด ด้านวิธีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีความคิดเห็นด้านการได้รับความสุขด้วยวิธีการปฏิบัตินี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับพระวิปัสสนาจารย์อยู่ในระดับดี โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลการปฏิบัติธรรมได้คะแนนสูงสุด ด้านการดำเนินงานโครงการโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสมในการเจริญวิปัสสนามีคะแนนสูงสุด ด้านผู้เข้าร่วมปฏิบัติด้วยกันอยู่ในระดับคะแนนสูงสุด ด้านสัมพันธภาพระหว่างวิปัสสนาจารย์กับผู้ปฏิบัติธรรมมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์สูงสุด ทศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เห็นผลได้ชัดเจน คือ เป็นการพัฒนาสติ การระลึกได้ และสัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม จากฐานทั้ง ๔ จนมีพลังพอที่จะเอามาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับประทานอาหาร การκού การเหยียด การนุ่งห่มเสื้อผ้า การอาบน้ำ เป็นต้น จึงทำให้การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นไปในการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพจิต และสติสัมปชัญญะที่ได้จากการปฏิบัติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง^{๔๔}

บรรณสิทธิ์ บรรณสารประสิทธิ์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕) บทคัดย่อ. ผลการศึกษาพบว่าความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้ผ่านการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน พบว่า อยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการเข้าร่วมโครงการ กับความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน พบว่า เพศ, อายุ, สถานภาพ, การศึกษา, ถิ่นที่อยู่อาศัย, อาชีพหลัก, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, จุดประสงค์ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องสติปัฏฐาน ๔ แต่สำหรับประสบการณ์การปฏิบัติธรรม, เหตุจูงใจที่เข้ามาปฏิบัติ, ระยะเวลาที่เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องสติปัฏฐาน ๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และสำหรับ เพศ, อายุ, สถานภาพ, การศึกษา, ถิ่นที่อยู่อาศัย, อาชีพหลัก, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, ประสบการณ์การปฏิบัติธรรม, จุดประสงค์ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน ๔ แต่สำหรับเหตุ

^{๔๔} ดูรายละเอียดใน พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี (โอรุส) และคณะ, ศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน, รายงานการวิจัย, หน้า ๙๕-๙๘.

จิตใจที่เข้ามาปฏิบัติ, ระยะเวลาที่เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจ เรื่องการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน ๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๔๖}

สรุปประมวลแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ คือ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น ยึดหลักการเดียวกันกับหลักสติปัฏฐาน ๔ สำหรับการศึกษาสติปัฏฐาน ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในพระไตรปิฎก พบว่ามีคำอธิบายทั้งในด้านหลักการและวิธีการปฏิบัติกัมมัฏฐานอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในมหาสติปัฏฐานสูตร ส่วนสติปัฏฐานกถาที่พระสารีบุตรแสดงในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค ท่านอธิบายหลักการและวิธีการปฏิบัติสติปัฏฐานกถาแบบวิปัสสนาล้วน โดยมีหลักการสำคัญที่พิจารณาภายใน เวทนา จิต ธรรม ให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือเห็นไตรลักษณ์นั่นเอง เมื่อทบทวนทฤษฎีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจนั้น เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการทำการการศึกษา เพื่อใช้วัดผลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จากการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ปรากฏพบงานวิจัยในเรื่องที่ผู้วิจัยจะทำการวิจัยแต่อย่างใด อีกทั้งยังพบว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอต่องานวิจัยนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ความและเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

พระมหาสุธน ยสสีโล (ผลชอบ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา ค้นคว้าแนวทางการสอนหรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแง่มุมต่างๆ เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการฝึกอบรมปฏิบัติกรรมฐานของพุทธศาสนิกชนทั่วไป คำสอนเรื่องวิปัสสนากรรมฐานนี้เป็นคำสอนที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาและยังมีประโยชน์เกื้อกูลอีกมากต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน เพราะสังคมได้เปลี่ยนจากเดิมอย่างรวดเร็ว ที่เคยเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายมาเป็นสังคมที่มีการต่อสู้ดิ้นรน ทำให้การดำรงชีวิตประจำวันต้องประสบกับความทุกข์ทางกายและทางใจ ซึ่งชีวิตปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากค่าเงินบาทลอยตัว ด้านสังคมและการปกครอง เป็นต้น สังคมจึงมีแต่การแข่งขันกันทุกกรณีและทุกรูปแบบเพื่อความอยู่รอดของแต่ละชีวิต จึงเป็นพลังผลักดันให้ชีวิตเหล่านั้นเกิดการแสวงหาหรือการคว่ำกลับมาซึ่งความสุขที่เขากำลังขาดหายไปนับว่าสังคมไทยยัง

^{๔๖} บรรณสิทธิ์ บรรณสารประสิทธิ์, “ความรู้และความเข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕) บทคัดย่อ.

โชคดีที่มีพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีแนวการสอนและการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทางกายและทางใจไว้ให้พร้อม นั่นคือการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้แก่ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง

ชนิสรา ศิลาณุกิจ^{๔๗} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษาเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน ๓๑๖ โดยเนื้อหาที่ใช้การวิจัย มี ๗ ด้านได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ การพึ่งตนเอง ความสามัคคีและความขยันหมั่นเพียร การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทำการแปลผลโดยวิธีเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า

๑.นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมแต่ละรายด้านอยู่ในระดับสูง

๒.นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านไม่มีความแตกต่างกัน เป็นด้านระเบียบวินัยและด้านการพึ่งตนเองนอกนั้นมีความแตกต่างกัน๓.นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านที่ไม่แตกต่างกันเป็นด้านความมีระเบียบวินัยด้านความเสียสละและด้านการพึ่งตนเองนอกนั้นมีความแตกต่างกัน

ปนัดดา ปัญญา^{๔๘} ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมในการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ โดยการปฏิบัติบ่อยๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการรับรู้ค่านิยมด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์โดยการปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนพฤติกรรมในการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยๆ คือ ด้านการประหยัดอดออม การปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย การพึ่งตนเองขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ

^{๔๗} ชนิสรา ศิลาณุกิจ, การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, วารสารวิจัยรามคำแหง, ๑๐(๑),๑-๑๐.

^{๔๘} ปนัดดา ปัญญา, การรับรู้ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมืองเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัตนกร วงศ์ศรีและคณะ^{๔๙} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน จำนวน ๑๙๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ กับกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยการกำหนดระเบียบปฏิบัติของ นักเรียนนักศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

จิตรภาวิน เอี่ยมอ้าย^{๕๐} ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับ อบายมุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความแตกต่าง พฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข จำแนกตามเพศระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะการพักอาศัย ความเพียงพอของรายได้ของนักเรียนเพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองๆไม่ให้ เกี่ยวข้องกับอบายมุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เพศหญิงมีพฤติกรรม การควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขมากกว่าเพศชายและผลการวิเคราะห์ตัวแปร สัมพันธภาพในครอบครัว มโนภาพแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมจากครูและแรงสนับสนุนทาง สังคมจากเพื่อนของนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข พบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับ อบายมุขได้แก่สัมพันธภาพในครอบครัวแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน มโนภาพแห่งตน และ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครู โดยตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ เป็นอันดับที่ ๑ แรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๒ มโน ภาพแห่งตนได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๔ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรม การควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขได้ร้อยละ ๒๘ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

^{๔๙} รัตนกร วงศ์ศรี , นัททา โกมลเสน และรุ่งฤดี พรหมแก้วงาม, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนนักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี, **วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์**, ๒๕๕๑.

^{๕๐} จิตรภาวิน เอี่ยมอ้าย, ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขของ นักเรียนชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, **วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร**, ๒๕๕๔.

นิภาพรรณ วงศ์หนองแว้^{๕๑} ได้ทำการวิจัย เรื่อง “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศ ฉันทู้สาวของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิด พฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศฉันทู้สาวมีสองปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก พบว่า ในครอบครัวมีความรักและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน แต่ห่างไกลจากพ่อแม่จึงมีอิสระในการใช้ชีวิตเห็นเพื่อนนิสิต นักศึกษามีคู่รัก จึงเกิดการเลียนแบบกัน โดยมีแรงผลักดันจากสื่อบันเทิงต่างๆ ที่แสดงออกด้านเพศ ให้ได้เรียนรู้ อีกทั้งหอพักหรือที่พักอาศัยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาชายและหญิงอยู่ร่วมกันได้อย่าง เสรีพร้อมกับใช้โทรศัพท์มือถือที่มีอยู่ติดต่อนอกบ้านได้ตลอด จึงเกิดพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศ ฉันทู้สาวขึ้น แต่ความไม่เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย จึงปิดบังความจริงเบี่ยงลึงต่อพ่อแม่และ บุคคลรอบข้าง ทำให้ต่างคนต่างเข้าห้องพักเป็นของตน วิธีชีวิตคู่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องพักของนิสิต นักศึกษาชายเท่านั้น ปัจจัยภายใน พบว่า เป็นความต้องการความรัก ความอบอุ่นจากเพศตรงข้าม ตามธรรมชาติแห่งวัย แต่ยังไม่มั่นใจในอนาคตหากพบคนใหม่ที่ดีกว่าก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไป นิสิต นักศึกษาชายแอบไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เพื่อความแปลกใหม่ในเพศรส คิดว่าการมีคู่รักเป็น การหาประสบการณ์ทางเพศ และได้เรียนรู้เพศตรงข้ามทั้งนิสิตนักศึกษาชายและหญิงเห็นว่าการมี คู่รักไม่ใช่เรื่องเสียหาย

ชูลีรัตน์ สุวรรณทะ^{๕๒} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรม เลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผล การเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการควบคุมตนเองของ นักเรียนวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลัก เหตุผลต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดย นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลสูง มีการเห็นคุณค่าในตนเองในราย ด้านและภาพรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลต่ำและ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยเหตุผลต่างกัน มีพฤติกรรมการควบคุมตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ด้วยเหตุผลสูง มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองในรายด้านและภาพรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลต่ำ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

^{๕๑} นิภาพรรณ วงศ์หนองแว้. “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศฉันทู้สาวของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

^{๕๒} ชูลีรัตน์ สุวรรณทะ, การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผล การเห็นคุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

